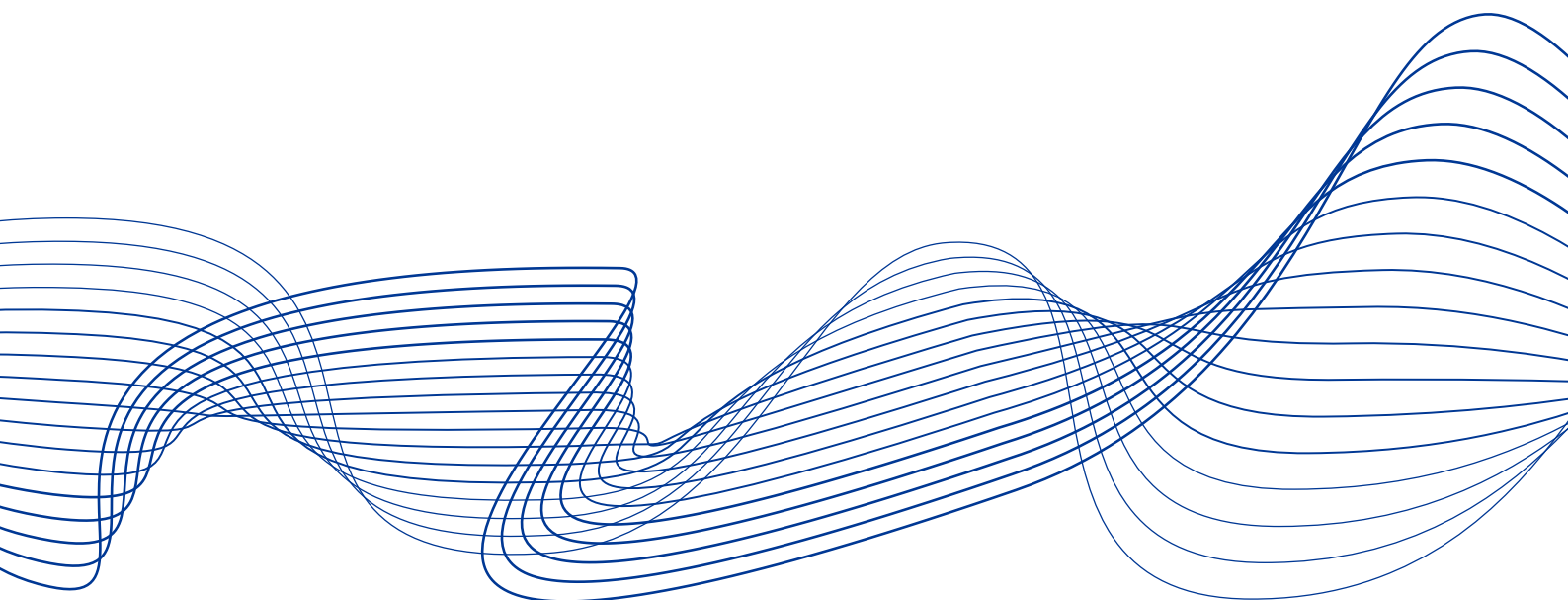


Jaarverslag

2023



ESRB

Europees Comité voor Systeemrisico's

Europees Systeem voor Financieel Toezicht

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting	4
Impressum	8



Voorwoord



Christine Lagarde, voorzitter van het Europees Comité voor systeemrisico's

Met veel genoegen presenteer ik hierbij het dertiende jaarverslag van het Europees Comité voor systeemrisico's (European Systemic Risk Board – ESRB), dat betrekking heeft op de periode van 1 april 2023 tot en met 31 maart 2024. Dit verslag, dat is gericht aan de medewetgevers in de Europese Unie en de Europese burgers, legt uit hoe het ESRB zijn mandaat heeft vervuld. Het vormt een belangrijk onderdeel van het kader voor transparantie en verantwoording van het ESRB.

De verslagperiode kende een uitdagend macro-economisch klimaat, aanzienlijke volatiliteit op de financiële markten en grote geopolitieke onzekerheid. Door een combinatie van vertragende groei, hoge inflatie en restrictieve financiële voorwaarden kwamen de balansen van bedrijven en huishoudens onder druk te staan. In de tweede helft van 2023 heeft de volatiliteit

op de mondiale obligatiemarkt duidelijk gemaakt dat financiële markten kwetsbaar blijven voor wanordelijke koerscorrecties van activa. De aanhoudende oorlog in Oekraïne en het conflict in het Midden-Oosten hebben ons eraan herinnerd dat geopolitieke spanningen op elk moment kunnen escaleren. Al met al zorgden deze factoren ervoor dat de risico's voor de financiële stabiliteit hoog bleven.

Het financiële stelsel van de EU bleek gedurende deze moeilijke periode veerkrachtig, onder meer tijdens de bancaire onrust in de Verenigde Staten en Zwitserland in maart 2023 en de verstoringen op de mondiale obligatiemarkten later dat jaar. De Europese banken zijn de periode ingegaan met veel hogere kapitaal- en liquiditeitsratio's dan voor de mondiale financiële crisis. Prudent macroprudentieel beleid droeg bij aan deze weerbaarheid. Maar de gebeurtenissen die in dit verslag worden beschreven, herinneren ons eraan dat het belangrijk is waakzaam te blijven en dat we de veerkracht in het hele financiële stelsel moeten behouden of zelfs versterken. In dat verband hebben verschillende lidstaten hun macroprudentieel beleid aangescherpt, met name met betrekking tot kapitaalbuffers.

Een belangrijk deel van de werkzaamheden van het ESRB tijdens deze verslagperiode richtte zich op systeemrisico's die zowel bancaire als niet-bancaire financiële instellingen bestrijken. Het ESRB heeft het instrumentarium voor operationeel beleid uitgebreid om cyberrisico's aan te pakken door belangrijke actiegebieden vast te stellen, waaronder informatiebeheer en coördinatie-instrumenten. Het Comité bleef ook de systemische gevolgen van crypto's en decentrale financiering beoordelen, en concludeerde dat autoriteiten hun capaciteit moeten versterken om de ontwikkelingen in het ecosysteem voor crypto's en de mogelijk toenemende gevolgen daarvan voor de financiële stabiliteit te monitoren. Daarnaast heeft het ESRB samen met de ECB een geleidelijke, gerichte en schaalbare macroprudentiële aanpak voorgesteld om klimaatrisico's aan te pakken.



Het ESRB heeft actief samengewerkt met de medewetgevers van de EU om te benadrukken dat het belangrijk is een macroprudentieel perspectief op te nemen in de lopende hervormingen van de regelgeving voor de niet-bancaire financiële sector. Het ESRB verwelkomt de afronding van de wetgevingsherziening met betrekking tot **beleggingsfondsen**, **verzekeraars** en **centrale clearing**. De herziene regels zullen helpen om een aantal van de door het ESRB gesignaleerde kwetsbaarheden aan te pakken. Tegelijkertijd heeft de noodzakelijke hervorming van de EU-verordening inzake geldmarktfondsen nog steeds niet plaatsgevonden. In mei 2024 hield de Europese Commissie een gerichte **raadpleging** om de toereikendheid van het macroprudentieel beleid voor niet-bancaire financiële intermediaatiete beoordelen. Een van de prioriteiten van het ESRB in 2024 is om bij te dragen aan dit belangrijke proces.

Tijdens de verslagperiode beëindigden twee gewaardeerde collega's hun rol bij het ESRB.

Graag wil ik Claudia Buch bedanken. Haar rol als vicevoorzitter van het technisch adviescomité eindigde bij haar benoeming tot voorzitter van de Raad van Toezicht van de ECB. Claudia heeft een grote bijdrage geleverd aan de werkzaamheden van het ESRB en ik ben blij dat het ESRB kan blijven profiteren van haar inzichten vanuit haar nieuwe rol. Mijn dank en waardering gaan ook uit naar Ignazio Visco, van wie de termijn als lid van de algemene raad van het ESRB in oktober 2023 afliep.

Christine Lagarde

Voorzitter van het ESRB



Samenvatting

Dit jaarverslag heeft betrekking op de periode van 1 april 2023 tot en met 31 maart 2024.

De risico's voor de financiële stabiliteit bleven in 2023 en begin 2024 hoog als gevolg van een uitdagend macro-economisch klimaat, aanzienlijke volatiliteit op de financiële markten en grote geopolitieke onzekerheid. De gematigde economische groeivoorzichten, de dalende vastgoedprijzen en de krappe kredietvoorwaarden leidden tot bezorgdheid over het vermogen van kredietnemers om aan hun schuldverplichtingen te voldoen en meer in het algemeen over cyclische risico's. De reële bbp-groei in de EU vertraagde in 2023 doordat de monetairbeleidsreactie op de hoge prijsdruk doorwerkte in de reële economie en de tijdens de coronapandemie verleende begrotingssteun geleidelijk werd afgebouwd. De hoge inflatie, in combinatie met de hogere rentetarieven, had over het geheel genomen een dempend effect op de investeringen van bedrijven en de consumptiebeslissingen van huishoudens. De aanzienlijke volatiliteit op de mondiale obligatiemarkt in de tweede helft van 2023 vormde eveneens een bedreiging voor de financiële stabiliteit, met name voor niet-bancaire sectoren en beleggers met grote blootstellingen aan renterisico's. Bovendien droegen de oorlog in Oekraïne en de oploeiende spanningen in het Midden-Oosten in het laatste deel van 2023 bij aan de geopolitieke onzekerheden. Een verdere escalatie van de geopolitieke spanningen kan in de toekomst risico's voor de financiële stabiliteit met zich meebrengen.

De banken in de EU boekten in 2023 sterke winsten en bleven bestand tegen de mondiale onrust in het bankwezen. De winsten van de banken in de EU zijn in 2023 aanzienlijk toegenomen, onder invloed van hogere nettorentebaten, terwijl het percentage niet-renderende leningen geleidelijk daalde tot een historisch laag niveau. De resultaten van de EU-brede stresstest van 2023 door de Europese Bankautoriteit (EBA) bevestigden dat de banken in de EU veerkrachtig zouden blijven in een ongunstig scenario waarin sprake was van een combinatie van een ernstige recessie in de EU en de wereld, stijgende rentetarieven en hogere creditspreads. De weerbaarheid van de banken in de EU werd nog eens bevestigd door de beperkte impact van de onrust in het bankwezen in maart 2023, toen drie kleine tot middelgrote banken in de Verenigde Staten omvielen en er kwetsbaarheden ontstonden in specifieke delen van de Zwitserse banksector, wat leidde tot een overname van Credit Suisse door UBS. Ondanks de sterke winstgevendheid en veerkracht van de banksector in de EU in 2023 is er naar de toekomst toe sprake van verhoogde risico's. De volledige impact van de hoge inflatie en de forse rentestijging zullen pas na verloop van tijd voelbaar worden. De rentemarges zullen naar verwachting kleiner worden, waardoor de winstgevendheid van de banken in de EU zal afnemen. Bovendien kunnen de gematigde groeivoorzichten, in combinatie met krappe financieringsvoorwaarden, op langere termijn leiden tot een verslechtering van de kwaliteit van activa. Als de spanningen op de financiële markten zouden aanhouden, zouden daarnaast de financieringsrisico's voor banken kunnen toenemen. Gezien de hoge mate van onzekerheid is het cruciaal dat banken hun weerbaarheid overeind houden zodat ze bestand zijn tegen schokken in het licht van reeds gematigde macrofinanciële vooruitzichten.

In aanvulling op de lopende werkzaamheden met betrekking tot het signaleren van systeemrisico's in de Europese Economische Ruimte (EER), heeft het Europees Comité



voor systeemrisico's (European Systemic Risk Board – ESRB) bijgedragen aan de stresstests van de Europese toezichthoudende autoriteiten (European Supervisory Authorities – ESA's). Het ESRB heeft tijdens de verslagperiode ongunstige scenario's opgesteld voor de stresstests voor geldmarktfondsen en centrale tegenpartijen die de Europese Autoriteit voor effecten en markten (European Securities and Markets Authority – ESMA) in 2023 heeft uitgevoerd. Ook heeft het ESRB ongunstige scenario's ontwikkeld voor de eenmalige klimaatscenarioanalyse Fit for 55, waarvan de uitkomsten worden opgenomen in het eindrapport dat de ESA's en de Europese Centrale Bank (ECB) bij de Europese Commissie zullen indienen.¹

Gedurende de periode die dit jaarverslag beslaat, heeft het ESRB verschillende kwesties besproken die voortvloeien uit de wisselwerking tussen het huidige economische klimaat en kwetsbaarheden in het financiële stelsel.² Hierbij werd ook aandacht besteed aan lessen die mogelijk getrokken kunnen worden uit de onrust in het bankwezen in maart 2023, zoals de gevolgen voor banken van de risico's bij hoge rentes. Het ESRB heeft ook gewerkt aan de verbetering van het toezicht op en de meting van de systeemdimensie van liquiditeitsrisico's.

Tijdens de verslagperiode werkte het ESRB aan verschillende belangrijke sector- en grensoverschrijdende beleidsdossiers. Als onderdeel van deze werkzaamheden publiceerden het ESRB en de ECB een gezamenlijk verslag over een macroprudentieel kader voor het beheer van klimaatrisico's. Het ESRB heeft ook beleidsvoorstellen gedaan over financiële stabiliteitsrisico's in verband met cyberincidenten, crypto's en decentrale financiering. Deze overwegingen en suggesties van het ESRB zijn bedoeld om bekende risico's en kwetsbaarheden in het hele financiële stelsel te beperken. Samen met de ECB heeft het ESRB ook gekeken naar de gevolgen van een omgeving van hogere inflatie en hogere rente voor het macroprudentieel beleid, met bijzondere aandacht voor de wisselwerking tussen het monetair en het macroprudentieel beleid in de verschillende stadia van de cyclus. Deze sectoroverstijgende en transversale activiteiten omvatten een actualisering van de beoordeling van de sector niet-zakelijk onroerend goed en andere werkzaamheden als gevolg van de publicatie van de ESRB-aanbeveling over blootstellingen aan zakelijk onroerend goed.³ Bij de actualisering van de beoordeling van de sector niet-zakelijk onroerend goed concludeerde het ESRB dat de afvlakking op de deze markt te kort is geweest om zijn beoordeling van de risico's in 2021 wezenlijk te wijzigen.

Het ESRB heeft verder gewerkt aan sectorspecifiek beleid voor het bankwezen. Dit omvatte bijdragen aan de lopende toetsing door de Europese Commissie van het macroprudentieel beleidskader. Het ESRB heeft zijn langetermijnvisie voor het macroprudentieel beleid in 2022 vastgelegd in een **conceptnota**, die de basis blijft vormen voor de bijdragen van het ESRB aan de toetsing. Daarnaast wordt verder onderzoek verricht om een beter inzicht te krijgen in de wijze waarop een aantal ESRB-leden momenteel het concept van een positief neutraal rentetarief voor de anticyclische buffer toepast.

Het ESRB is doorgegaan met de ontwikkeling van het gemeenschappelijk kader voor de macroprudentiële beleidskoers voor banken op basis van de methodologieën die het voor het eerst in 2019 en 2021 voorstelde. Dit kader maakt het mogelijk om risico's voor de financiële

¹ Zie voor meer informatie **Fit for 55: De voorstellen waarmaken** op de website van de Europese Commissie.

² Zie ook Kader 1 "March 2023 banking turmoil: causes and main lessons for financial stability".

³ **Aanbeveling van het Europees Comité voor systeemrisico's inzake kwetsbaarheden in de zakelijke onroerendgoedsector in de Europese Economische Ruimte (ESRB/2022/9)** (PB C 39 van 1.2.2023, blz. 1).



stabiliteit systematisch en kwantitatief te vergelijken met de macroprudentiële beleidsmaatregelen als reactie daarop, zodat de macroprudentiële beleidskoers van elk land kan worden beoordeeld als neutraal, ruim of krap. In januari 2024 publiceerde het ESRB een rapport waarin verdere methodologische vooruitgang binnen dit kader wordt beschreven.⁴ Daarnaast gebruikte het ESRB het kader zowel ter ondersteuning als voor de beoordeling van nationale macroprudentiële beleidsbeslissingen van ESRB-leden.

In verschillende EU-lidstaten is het macroprudentieel beleid tijdens de verslagperiode aangescherpt als reactie op de toename van cyclische risico's. Er werden een aantal kapitaalmaatregelen genomen, voornamelijk met betrekking tot anticyclische kapitaalbuffers, die in de eerste plaats bedoeld waren om de bestaande macroprudentiële beleidskoersen aan te scherpen. Ook werden een aantal op de kredietnemer gerichte maatregelen genomen, hoewel er geen bijzondere algemene richting was in termen van verkrapping of versoepeling van het macroprudentieel beleid van landen. Wat de totale kapitaalbuffervereisten in de gehele EER betreft, zijn de systeemrisicobuffers sinds de pandemie over het geheel genomen gedaald, maar dit werd grotendeels gecompenseerd door de opbouw van anticyclische buffers van een vergelijkbare omvang op geaggregeerd niveau.

Buiten de banksector is weinig vooruitgang geboekt, ondanks de herhaaldelijke oproepen van het ESRB tot hervorming van de regelgeving in de niet-bancaire financiële sector.

Tijdens de verslagperiode hebben de medewetgevers van de EU hun herziening van de prudentiële regels voor beleggingsfondsen, verzekeraars en centrale clearing afgerond. Met betrekking tot centrale clearing heeft het ESRB met de medewetgevers overlegd over voorstellen om een verplichte actieve rekening in te voeren in reactie op de eerder vastgestelde bezorgdheid over blootstellingen aan bepaalde clearingdiensten die door een aantal centrale tegenpartijen in het Verenigd Koninkrijk worden verleend. Het ESRB heeft ook mogelijkheden geschetst om risico's met betrekking tot bedrijfsschuld en vastgoedbeleggingsfondsen vanuit het oogpunt van financiële stabiliteit aan te pakken. Als onderdeel van de werkzaamheden voor het bewaken van de risico's in bepaalde delen van de niet-bancaire financiële sector publiceerde het ESRB ook zijn jaarlijkse EU Non-bank Financial Intermediation Risk Monitor.⁵ Het ESRB heeft eveneens nota genomen van de aankondiging van de Europese Commissie in januari 2024 over de start van een gerichte raadpleging over macroprudentieel beleid voor niet-bancaire financiële intermediairs in de loop van 2024. De reactie van het ESRB op die raadpleging zal worden behandeld in het jaarverslag van volgend jaar.

Het ESRB heeft voldaan aan zijn verantwoordingsplicht en rapportageverplichtingen jegens het Europees Parlement en de Europese burgers. Daartoe heeft de voorzitter van het ESRB op 20 maart 2023 een openbare hoorzitting voor de Commissie economische en monetaire zaken van het Europees Parlement (ECON) bijgewoond en vertrouwelijke vergaderingen gehouden met de voorzitter en vicevoorzitters van de ECON om risico's voor de financiële stabiliteit te bespreken. In het kader van zijn verantwoordingsplicht tegenover het publiek heeft het ESRB in juli 2023 zijn jaarverslag 2022 uitgebracht. Het ESRB organiseerde ook verschillende conferenties en workshops om discussies over macroprudentieel beleid te bevorderen. Het ESRB heeft verder uit hoofde van

⁴ Zie het verslag van de Contact Group on Macroprudential Stance van de Instruments Working Group van het ESRB, **Improvements to the ESRB macroprudential stance framework**, Europees Comité voor systeemrisico's, januari 2024.

⁵ **EU Non-bank Financial Intermediation Risk Monitor 2023**, Europees Comité voor systeemrisico's, juni 2023.



zijn mandaat de jaarlijkse bijeenkomst belegd met het Comité van Europese auditorstoezichthouders en met de wettelijke auditors van in de EU gevestigde mondiaal systeemrelevante financiële instellingen en verzekeraars. Het ESRB hield ook zijn zevende jaarlijkse conferentie, die in het teken stond van de toekomstige uitdagingen voor de financiële stabiliteit, met inbegrip van opkomende risico's en potentiële reacties vanuit de regelgeving om deze aan te pakken.



Impressum

© Europees Comité voor systeemrisico's 2024

Postadres 60640 Frankfurt am Main, Duitsland
Telefoon +49 69 1344 0
Website www.esrb.europa.eu

Alle rechten voorbehouden. Reproductie voor educatieve en niet-commerciële doeleinden is toegestaan met bronvermelding.

Voor specifieke terminologie, zie de [ESRB-termenlijst](#) (uitsluitend in het Engels beschikbaar).

PDF ISBN 978-92-9472-369-7, ISSN 1977-5210, doi:10.2849/446734, DT-AA-24-002-NL-N